

*"Музыкасыз ешқандай оқыту
мүмкін емес кемелді деп есептелсін".
З. Қодай*

"МУЗЫКА САБАҒЫ, МЕКТЕП ПӘНІ ЖӘНЕ ӨНЕР САБАҒЫ РЕТІНДЕ."

Исабекова Г.Т. магистр оқытушы

Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан.

Резюме

В данной статье рассматривается урок музыки, как школьный предмет и урок искусства

Музыка - бұл өнердің бірі. Өнер - әлеуметтік сананың бір түрі. Бұл, бірінші кезекте, әлеуметтік адамның, әлеуметтік адамның ойлары мен сезімдерін көрсетеді. Өнердегі трансфер, мысалы, табиғат суреттері адамның сезімдері мен ойларына бағытталған. Өнер өзінің табиғаты бойынша тікелей, адамдардың кең ортасына жүгінуге арналған. Өнер де адамдарға әсер етеді, адамды тәрбиелейді, оның көзқарастарын, сезімдерін қалыптастырады. Өнердің рөлі адамзат тарихында өте маңызды. Музыка – дыбыс және уақытша өнер. Ол кескіндеме немесе мүсін сияқты, нақты заттарды бейнелейді немесе құбылыстар мен шындықты суреттейді, өйткені бұл әдебиет жасай алады. Музыка адамның күйзелісін, оның сезімдерінің қозғалысын, олардың ауысуын тікелей және әр түрлі бере алады. Музыка шынайылық құбылыстарының жалпы сипатын аша алады-орасан зор немесе нәзік, үлкен тыныштық немесе шиеленісті динамизм. Осының барлығы музыканың танымдық мәнін, сезімнің кең әлемін ғана емес, ойларды, идеяларды іске асыру қабілетін анықтайды.

Музыкалық тәрбиенің міндеттері сабақтың мазмұны мен нысанын анықтайды. Музыка сабақтары әр түрлі формада өткізіледі. Қазіргі заманғы педагогика сабақ құрылымы стандартты болмайтынын көрсетеді. Музыка пәнінің мұғалімі басқа пәндердің үлгісі бойынша сабақ құруға тырыспауы тиіс, бұл сабақтың эмоционалдық төмендеуіне әкеледі. Музыка сабағының өзіндік ерекшеліктері бар және де басқа сабақтармен ұқсастығы бар. Төмендегідей ұқсастықтардан тұрады:

1. Барлық пәндер ортақ мақсаттарды біріктіреді-үйлесімді тұлғаны жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыру. Мектепте музыкант маманын дайындамайды, физика, химия мамандықтары сияқты және т.б.
2. Кез келген мектеп сабағының негізінде психологиялық-педагогикалық заңдылықтар жатыр. Оқушылардың жас ерекшеліктері ескеріледі.
3. Мектепте оқыту негізгі жалпы-дидактикалық принциптерге негізделген – жүйелілік, қол жетімділік, көрнекілік және т. б.
4. Музыканы басқа пәндермен және сабақты ұйымдастыру формасы біріктіреді.
5. Әр түрлі жұмыс түрі болған жағдайда сабақ тұтас болуы тиіс. Әр түрлі қызмет түрлері міндетті түрде қосылады.
6. Оқытудың жалпы және негізгі әдістері-көрсету-түсіндіру, әңгімелесу, проблемалық жағдайлар жасау.

Музыка сабағының басқа пәндерден айырмашылығы.

1. Жалпы сабақтың кез келген түрін, сондай-ақ оның жеке элементтерін жүргізуді анықтайды.

2. Музыка адамға кешенді әсер етеді.
3. Міндетті түрде эмоциялық және саналы бірлік болады. Сабақтың әрбір элементі балалардың белсенді, мүдделі көзқарасын өндіруі тиіс.
4. Тек эмоциялық және саналы ғана емес, сонымен қатар көркем және техникалық бірлік. Музыкалық сабақ өнер сабағы ретінде оның барлық компоненттерінің көркемдік болуын талап етеді.
5. Көбінесе ұжымдық жұмыс түрі, музыканы бір уақытта тыңдайды және орындайды. Жоғарыда аталғандардан сабақ басқа сабақ түрлерімен жақындастыратын қасиеттерге ие, бірақ өзінің өзіндік ерекшелігін сақтауы тиіс деген тұжырым бар.

Оқушылардың рухани мәдениетін тәрбиелеудің маңызды міндеті жаппай музыкалық-эстетикалық білім берудің шығармашылық жүйесін әзірлеу және енгізу болып табылады. Әлемнің көркем суретін толық игеру өнердің елдің, халықтардың өмірімен, тарихымен тығыз байланысын түсінуге мүмкіндік береді, жас ұрпақтың дүниетанымдық және адамгершілік дамуына ықпал етеді. Эмоциялық жеке уайымсыз сұлулықты тану оны терең түсінбеушілікпен айналып кетеді. Әдемі сезімді дамытуға болады және белсенді бақылау, тәжірибе арқылы түсіндіру арқылы ғана емес, қажет.

Музыкалық-эстетикалық дамудың мақсаты-оқушылардың көркемдік мәдениетін қалыптастыру және тұлғаның жасампаздық қасиеттерін оңтайландыру. Ежелгі дәстүрге айналған өнердің кешенді игерілу идеялары қазіргі уақытта ерекше өзектілікке ие болады. Музыка, әдебиет, кескіндеме – үш түрдегі өнер әлемі-адамның рухани өмірін жан-жақты және толық қамтиды. Қоршаған ортаны бейнелейтін композитор, суретші және жазушы суреттермен ойлайды. Бейнелік, мазмұн мен форманың бірлігі эстетикалық цикл пәндері арасындағы, яғни музыка, бейнелеу өнері және әдебиет арасындағы байланысты анықтайды. Өнердің кешенді игерілуі қиялды, қиялды, әртістікті, интеллектті оңтайландырады, яғни кез келген қызмет салалары үшін маңызды әмбебап қабілеттерді қалыптастырады. Осылайша, оның алуан түрлерінде пайда болған өнер адамның рухани даму бағдарламасын қамтиды.

Өнердің негізгі түрі-музыка. Бұл бірқатар себептерге байланысты. Адамзат тарихында өнер және ғылым достастығындағы музыка тұлғаның құндылықты, жасампаздық параметрлерін қалыптастыру жүйесіндегі негізгі орындардың бірі болды. Ғасырлар бойы біздің жер алып музыкалық шеберхана болды. Музыка әлемнің жалпыға ортақ заңдарына бағынышты әлемнің бір бөлігі ретінде қарастырылды: "Әлем заңдары – музыка заңдары" (маркетинг Падуанский). Басқа өнер түрлерінің арасында музыка өзінің ассоциативті интеграциялануымен ерекшеленеді: дәл осы өнер өзге, дыбыс емес материалдардың (көру, әдеби) көріністерін барынша айқын тудыруға, драмалық қозғалыстың иллюзиясын жасауға және өнердің әртүрлі түрлерін қалай жақындастыруға, біріктіруге қабілетті.

Мақсаттары сабақ мынада:

1. Тұлғаның жан-жақты дамуы және эстетикалық мәдениетті қалыптастыру.
2. Музыканың түрлендіргіш күшін ашу және оның адамның ішкі саласына әсері.
3. Білімді меңгеру арқылы музыкалық өнердің бейнелі тілін меңгеру.
4. Музыкалық интонацияның мәнін, оның драматургиясын вокалдық және аспаптық музицирлеудің әртүрлі формалары арқылы түсіну.

Әр сабақ әр түрлі өнер(әдебиет, музыка, кескіндеме) туындыларын кешенді қолдану және көркем материалды ассоциативті салыстыру негізінде құрылады. Біріншіден, әртүрлі өнер туындыларын салыстырмалы түрде қарау әрбір жеке тақырыпты тереңдете түседі.

Мысалы, егер ол зұлымдыққа қарсы берілген болса, балалардың жақсы бастауын сезіну оңайырақ, егер ол қайғы-қасірет болса, және т. б. қуаныш қабылдау оңайырақ және тереңірек. Сабақ құруда икемділік пен шығармашылық тәсіл қажет, сондықтан оны трафарет бойынша құруға болмайды.

Музыкалық сабақтар негізінде музыканы қабылдау және тыңдау жатады. Балаларды музыканың нақыл екенін, мысалы: картинадан өзгеше екенін түсінуі үшін музыканы тыңдауға және естуге үйретуге тырысу керек. Балалардың зейіннің үздіксіздігін және шығарманы аяғына дейін тыңдай білуін тәрбиелеу өте маңызды. Өнер арқылы терең сезіну және анық ойлау өзін тануды, басқа адамдарды түсінуді, болмыстың мәнін тануды, өзінің рухани әлемін байытуды білдіреді.

Әдебиеттер:

1. «Біздің өмірімізде дыбыс және музыка» конференциясы. Есептер мен тезистер жинағы. - М., 2010 ж.
2. «Жаңа замандағы музыка пәні деңгейі» Праслова И.Г.